

Zaslužna profesorica dr. Ana Krajnc praznuje

Delo prof. dr. Ane Krajnc, zaslužne profesorice ljubljanske univerze, je oznamovano s prometejsko vlogo izobraževanja. Izobraževanje raziskuje in inovativno vpeljuje novosti z namenom, da bi ljudem izobraževanje omogočilo kakovostnejše življenje, razvijalo njihovo zavzetost za demokratične odnose in trajnostni razvoj v skupnosti. Uveljavila je andragogiko kot akademsko disciplino, s sodelavci je razvila mednarodno Andragoško poletno šolo kot model skupnostnega učenja in slovensko Univerzo za tretje življenjsko obdobje, ustanovila prvo slovensko revijo za izobraževanje odraslih, Andragoška spoznanja, ki jo kot glavna urednica oblikuje že trinajst let.

Ana Krajnc je bila rojena 1938. Njena mladost je bila sredi burje in sonca Vipavske doline, njeno otroštvo označeno z vojnimi preganjanji, s požigi in fašističnim nasiljem, zato ne preseneča nenehno zavze-manje proti kakršnemukoli nasilju; tudi simbolnemu nasilju človeka, ki je v vlogi učitelja, nad človekom, ki je v vlogi učenca. Da bi se temu ognili, je raziskovala in razvijala dialoško in participatorno učenje v malih skupinah, samostojno učenje ob pomoči mentorjev in svetovalcev ...

Študirala je na Filozofski fakulteti v Ljubljani pedagogiko in psihologijo. Po diplomah (1961, 1962) je delala kot psihologinja na Združenju za poklicno usmerjanje v Sloveniji in na Zavodu za zaposlovanje. Spoznala je, da odrasli potrebujejo dodatno izobraževanje. Svoje nadaljnje delo je posvetila raziskovanju in razvijanju andragoškega področja. Od leta 1964 do leta 1969 je bila raziskovalka na Inštitutu za sociologijo in filozofijo pri Univerzi v Ljubljani, kjer je pripravljala svojo doktorsko disertacijo. Leta 1970 se je zaposlila kot asistentka na Oddelku za pedagogiko Filozofske fakultete v Ljubljani in se še istega leta usposabljala v Ženevi v programih OZN za izobraževalce odraslih. Leta 1971 je zagovarjala doktorsko disertacijo in se nato v akademskem obdobju 1971/72 posvetila podoktorskemu izobraževanju na Univerzi v Torontu (*Ontario Institute for Studies in Education*). Sodelovala je z mentorjem prof. R. Kiddom in opravila raziskavo *Adult education and social participation*. Po vrnitvi iz Kanade je bila izvoljena za docentko za andragogiko. Najprej je oblikovala je nov predmet in nato smer študija (1976) ter program samostojnega študija (1993).

Sedemdeseta leta, ko začne predavati, so obdobje, ko odmeva zahteva I. Il-licha po »razšolanju družbe«, odmevajo še kubanska in kitajska revolucija, študentski protesti ... To so leta osamosvajanja afriških držav izpod kolonializma,

leta, ko nastajajo zahteve po novi funkciji vednosti. Intelektualni procesi so v znamenju avtorjev: Althusser, Foucault, Lacan, Derrida, Barthes, Frankfurtska šola doseže vrhunec popularnosti. Rušijo se tabuji. V tem obdobju je opravila še dodatno izobraževanje na univerzi v Oxfordu, kjer je sodelovala s prof. Jessupom, v Frankfurtu in Hagenu. Med letoma 1977 in 1979 je bila prodekanja Filozofske fakultete. Leta 1979 je bila izvoljena za redno profesorico. Njeno predavateljsko in raziskovalno delo je bilo vedno vpeto v mednarodne tokove, tako da je prinašala med svoje študente in študentke najnovejša znanstvena spoznanja. V osemdesetih letih prejšnjega stoletja je sodelovala z vidnejšimi katedrami za izobraževanje odraslih v Evropi, npr. z univerzami v Tübingenu in Bochumu, Moskvi in Leningradu, bila je na daljšem študijskem obisku na Kitajskem. V študijskem letu 1989/90 je delala kot izvedenka za izobraževanje odraslih pri OZN na Dunaju, leta 1996 je bila gostujoča profesorica na univerzi v Vancouvru (*University of British Columbia*).

Pri svojem delu je sodelovala z mnogimi tujimi univerzami, denimo Tübingen, Toronto, London, Praga, Pariz, Regensburg, Leipzig ... Več mandatov je bila članica upravnega odbora svetovne organizacije za izobraževanje odraslih (*International Council for Adult Education*), v osemdesetih letih prejšnjega stoletja je bila članica Izvršnega odbora Mednarodnega kongresa za študij odraslih na univerzi (ICAUS), mednarodne skupine pri Unescu za primerjalno andragogiko in predsednica Jugoslovanskega združenja za izobraževanje odraslih. Sodelovala je pri pisanju mednarodnih enciklopedij. Zaradi njenega obsežnega mednarodnega delovanja jo imenujejo tudi ambasadorica slovenske andragogike v svetu.

Raziskovanje

Kot raziskovalka je posvečala največ pozornosti motivaciji za izobraževanje. S svojimi raziskavami opozori na premik paradigme: od sposobnosti k motivaciji. Za izobraževanje odraslih niso pomembne le sposobnosti, temveč tudi motivi in vrednote. Raziskovala je učinkovitost učenja odraslih v raznih starostnih obdobjih in s tem povezan osip.

Ukvarjala se je tudi s komparativnim proučevanjem izobraževanja odraslih. V osemdesetih letih je raziskovala nemške visoke ljudske šole v sodelovanju z Zvezo visokih ljudskih šol iz Bonna.

O svojih raziskovalnih izsledkih je poročala na mnogih mednarodnih konferencah (mednarodni kongresi v Dar es Salaamu, Parizu, Buenos Airesu), bila je članica jugoslovanskih delegacij na svetovnih konferencah Unesca, imela uvodni referat na Kitajskem ob svetovnem srečanju andragogov ... O svojem delu je pisala v desetih monografijah in v več kot tristo člankih in delih monografij.

Zaradi raziskovalne odličnosti je bila članica uredniških odborov pri revijah *Studies in Adult Education*, *Convergence*, *Sodobna pedagogika*; je glavna urednica *Andragoških spoznanj*. Poleg znanstvenega pisanja je objavljala tudi veliko strokovnih in poljudnih člankov. Med letoma 1973 in 1975 je, denimo, pisala podlistek v časnik *Prosvetni delavec* (današnji *Šolski razgledi*) z naslovom *Sodobna pota izobraževanja*. S pomočjo raziskovanja in mednarodnega sodelovanja je razvijala tudi kakovost študija na domači univerzi.

Leta 1988 je za svoje delo prejela Žagarjevo nagrado.

Trenutno sodeluje v dveh mednarodnih projektih, in sicer v raziskavi o disleksiji (FORWARD) in v projektu Dejavnost starost in izobraževanje starejših.

Razvoj novosti

Svoje inovativno delo je razširjala na razna področja izobraževanja odraslih, znala je procese uvesti in razvijati novosti. Naj naštejemo nekaj najvidnejših. Leta 1986 je pripravila v Parizu kot članica ekspertne skupine načrt za Unescov projekt enake možnosti za izobraževanje žensk.

Razvila je program predupokojitvenega izobraževanja, ki naj bi postalo pravica vseh zaposlenih. S sodelavkami je ustanovila Univerzo za tretje življenjsko obdobje, ki je bila prva v tedanji Jugoslaviji. Nastajale so mnoge univerze v slovenskem prostoru, razvilo se je gibanje z več kot 20.000 člani, ki so združeni v Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje. Dr. Ana Krajnc je sedaj predsednica združenja.

Mednarodna Andragoška poletna šola je bila od 1995 deset let prostor srečevanja svetovnih strokovnjakov s področja izobraževanja odraslih z lokalnim prebivalstvom. Razvijala je model trajnostnega razvoja podeželja pod geslom: Z vami za razvoj vašega kraja.

V zadnjem času se ukvarja z razvijanjem koncepta solidarnosti med generacijami. V povezavi s tem področjem raziskovanja in razvijanja sodeluje v mednarodnih mrežah in na mednarodnih posvetih, denimo na Posvetu o solidarnosti med generacijami v trajnostni družbi na Brdu pri Kranju, na posvetu Med delom, izobraževanjem in upokojitvijo. Zavzema se za to, da bi starost opazovali kot civilizacijski dosežek, in ne kot grožnjo. Ni nujno, da bi povečan delež starih vzbujal prestrašenost za prihodnost. Odnosi med generacijami naj bi sloneli na dialogu. Njeni prispevki govorijo o soodgovorni solidarnosti med generacijami. Dejavnost starost je podlaga za spremembe v medgeneracijskih odnosih. Tako velika skupina prebivalcev, kot so starejši, ne more biti družbeno pasivna in izločena.

Razvijanje novosti, ki jih na temelju poglobljenega raziskovalnega dela vpeljuje dr. Ana Krajnc, izhaja iz prepričanja, da je učenje, spreminjanje človeka z novimi idejami zadovoljstvo in da je človek motiviran za učenje. Izobraževanje je »praksa osvobajanja« (s Freirejevimi besedami), spodbujanje ljudi h kritičnemu razmišljanju in izstopanju iz okvirjev in stereotipov. V svojih najnovejših razmišljanjih o solidarnosti med generacijami sporoča, da se lahko solidarnost gradi le tedaj, če se bodo starejši izvili iz stereotipov o lastni nemoči. Izobraževanje je način spodbujanja učenja vseh ljudi in pripravljanja takih oblik izobraževanja, ki se približajo različnim skupinam ljudi in njihovim potrebam.

Ljudje pri svojem učenju potrebujejo »asistenco«, da se lažje učijo. Učenje kot praksa svobode prestopi načela transmisije podatkov in jih dopolni s transformacijo in transgresijo. V svojih delih piše o vzgoji kot osebnotnem razvoju, spodbujanju intelektualne in socialne rasti. Izobraževanje se mora približati ljudem, izhajati iz njihovih potreb in razvijati njihovo ustvarjalnost. Pogosto se pojavlja kritika izobraževanja, ki temelji na načelih industrijske družbe in poudarja prilagajanje in ponavljanje vzorcev. V postindustrijski družbi lahko uspeva človek, ki

je inovativen, ki se osvobaja mentalnih ječ in prisil. Razvijanje zmožnosti transgresije implicira pozornost do vrednot, ki jih ljudje gojijo. S svojim delom promovira vse tiste oblike izobraževanja, ki omogočajo dialog (svetovanje, male skupine ...) in ki povezujejo ljudi v skupnost (skupnostno izobraževanje).

V odnosu med učiteljem in učečim se posameznikom se lahko oblikuje odnos moči in avtoritete. Če Bell Hooks govori o tem, kako graditi skupnost v razredih otrok (*Teaching community*), je Ana Krajnc razvijala model skupnostnega izobraževanja, kjer strokovnjaki pridejo v lokalno skupnost, nekaj časa živijo z ljudmi in skupaj razvijajo njihovo okolje. Odrasli ljudje niso več v razredih, zato mora priti izobraževanje k njim in hkrati poskrbeti, da se ne vzpostavljajo odnosi moči. Doseči jih je treba in ohranjati upanje (prosto po Freireju) in spodbujati človekovo pripadanje in nenehno nastajanje. Andragogika, kakršno razvija Ana Krajnc s svojimi inovacijami, kot je Andragoška poletna šola, Univerza za tretje življenjsko obdobje, je andragogika, ki odgovarja na potrebe skupin ljudi v njihovem sociokulturnem okolju.

Podobno kot Freire se zavzema za razvijanje pismenosti. Če je P. Freire opismenjeval alfabetsko nepismene ljudi, Ana Krajnc v devetdesetih letih prejšnjega stoletja opozarja na problem funkcionalne pismenosti. Funkcionalna pismenost je nujna za vse ljudi in je več kot zmožnost brati in pisati; je zmožnost, ki omogoča ljudem, še posebej tistim na družbenem robu, da razvijejo kritično zavedanje.

Monografije

Naj ob koncu predstavitve naštejemo le tista njena dela, ki so izšla kot monografske publikacije:

- The Identification of educational values (Toronto, 1973),
- Izobraževanje – naša družbena vrednota (1977),
- Ženska v procesu izobraževanja in dela (1977),
- Andragoški pogovori s predavatelji (1978),
- Izobraževanje ob delu (1979),
- Metode izobraževanja odrasli (1979),
- Metodika dopisnega izobraževanja (1981),
- Motivacija za izobraževanje (1982),
- Sodoben razvoj izobraževanja odraslih (1984),
- Demokratična družina – kaj je to? (ur.) (1986),
- Adult education in Slovenia (Bonn, 2002).

Njene monografije so napisane v osebnem slogu, znanstveno besedilo dopolnjujejo primeri iz prakse, kar oblikuje osvobajajoč način pisanja. Podobni so tudi njeni govorni nastopi: navdušujoči z življenjskim optimizmom. Njeno delo je prežeto z zavzemanjem za pravico vsakogar za učenje, za dostojanstvo in kreativnost pri učenju. Zavzema se za takšno prakso, ki spodbuja kritično refleksijo in demokratične odnose.

Ob življenjskem jubileju ji čestitamo in želimo veliko ustvarjalnosti, ki bogati naš prostor.